

8-9 EYLÜL 2009 TARİHİNDE YAŞANAN SU TAŞKINLARI NEDENİYLE TMMOB İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI İSTANBUL ŞUBESİ TARAFINDAN HAZIRLANAN ÖN DEĞERLENDİRME RAPORU ÖZETİ

Cemal GÖKÇE
İMO İstanbul Şube Başkanı

İlkemizin temel gündem maddeleri olarak zaman zaman kuraklık sorunuyla, su taşkınları sorunuyla, deprem ve benzeri doğal olaylarla karşılaşılıyor. Kimi zamanda insandan kaynaklanan teknolojik esaslı, can, mal kayıplarına neden olan ve afet olarak ortaya çıkan bir durumla da karşılaşılıyor.

İki yıl kadar önce kuraklık konusu ülkemizin temel gündem maddelerinden birini oluştururken; kısa bir süre önce Karadeniz’de meydana gelen su taşkınları, bugün de İstanbul ve çevresinde oluştu. Yaşanan su taşkınlarının ortaya çıkardığı can ve mal kayıpları, ülkemizin, bölgemizin ve bizlerin temel gündem maddesi olarak yeniden tartışma konularının odak noktasını oluşturmaya başladı. Şimdilik **33** yurttaşımızın can kaybının yanında, ortaya çıkan ekonomik kayıplar, ülkemiz açısından sıradan olaylar(!) olarak gündeme gelmeye başladı.

İnşaat Mühendisleri Odası Genel Merkezi ve İstanbul Şubesi olarak su havzalarının korunması kapsamında bugüne kadar birçok çalışma yapılmıştır. Afet ve Su taşkınları konusunda panel, sempozyum ve kongreler düzenlenmiştir. **İSKİ’nin Su Havzaları Yönetmeliği**’ne yönelik olarak davalar açılmış, çoğu zamanda bu davalar kazanılmıştır. Ne yazık ki, tüm çabalarımıza rağmen su havzalarının, dere boylarının ve ormanlık alanların yapılaşmasına engel olunamamıştır.

İSKİ, su havzalarının yapılaşmasını kontrol altına almak bahanesiyle, mevcut kaçak yapılaşmayı yasallaştırmayı amaçlayan, **“1995 Su Havzaları Yönetmeliği”**ni çıkarmıştır. Açmış olduğumuz dava sonucu bu yönetmelik iptal edilmiştir. İSKİ, bu yönetmelikte bir kez daha küçük bir değişiklik yaparak, **1998** yılında yeni bir yönetmelik daha çıkarmıştır. Bu yönetmelikte su havzalarının, dere yataklarının ve orman alanlarının yapılaşmasına yol açacağı için, yeniden dava açılarak ilgili maddeleri iptal ettirilmiştir.

Bu davalar açılırken, gerek 1995 İSKİ Yönetmeliği’ne, gerekse 1998 yönetmeliğine yönelik olarak açtığımız davaların temel gerekçesi, 750.000 nüfusa sahip olan bölgede **“kötü sınıfa”** giren suyun, bölgenin 7.000.000 nüfusa ulaşmasıyla **“kirlilik boyutu”** ne olacaktır? diye sorulmuş, su havzalarının ve dere boylarının yapılaşmasının engellenmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Bu kapsamda, İSKİ’nin çıkardığı yönetmeliklere sürekli olarak dava açılmış, en son olarak da 15.01.2009 tarihli kararla İSKİ yönetmeliğinin bazı maddeleri bir kez daha mahkemece

iptal edilmiştir. **Küçükçekmece Gölü**’nün tatlı su kaynağı olarak kullanılmasından vazgeçilmesi ve su havzasının yapılaşmış olması nedeniyle, havza kapsamından çıkarılması bu noktadaki öngörümüzü ve haklılığımızı da ortaya koymaktadır.

İfade etmek gerekir ki, esas itibariyle taşkın doğal bir olaydır. Bu olayı can ve mal kayıplarına neden olacak şekilde afete dönüştüren neden ise çoğunlukla kötü yönetimler ve insan müdahalesidir.

Taşkın Planlama ve Yönetiminden Sorumlu Kurumlar; DSİ Genel Müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Belediyeler ve İl Özel İdareleridir. Sürecin tamamlanmasında öncelikli olarak yetki ve sorumluluk üstlenen meslek gruplarının başında İnşaat Mühendisliği gelmektedir. Son İstanbul taşkınından sonra kamuoyu karşısında en çok gördüğümüz Meteoroloji Mühendisliğinin yetki ve sorumlulukları sınırlıdır. Bundan sonraki aşamaların tamamı İnşaat Mühendisliğinin yetki ve sorumluluğu altındadır. İnşaat Mühendisi, bu konuda yapacağı bütün etüt, planlama ve projelendirme çalışmalarında konuya taraf olan DSİ, İl Özel İdareleri, Belediyeler, Kent Plancıları ve Çevre Bakanlığı gibi kurum ve meslek gruplarıyla sürekli temas halinde olacaktır. Daha işin başında DSİ, Valilik (Özel İdare) ve Belediyeler bu konuda işveren, hizmet talep eden ve sürecin her aşamasında işi kontrol etmek ve işletme-bakım sorumluluğunu almak durumunda olan kurumlardır.

İstanbul ve Trakya Bölgesi’nde Meydana Gelen Son Taşkinlarda Sorgulanması Gereken Noktalar

- 1) Bu taşkın bölgelerinde tanımlanan süreç baştan sona kadar doğru ve eksiksiz bir şekilde tamamlanmış/tamamlanmamış mıdır?**
- 2) Tamamlanmamış/tamamlanmamış ise, eksik veya yanlışlık nerede?**
- 3) Baştan sona kadar tüm kurum-kuruluş ve konuya taraf olan gruplar görev sorumluluklarının yerine getirmiş veya önemli sayılabilecek bir yanlışları olmamış ise, yaşanan bu çok acı ve ürkütücü tabloya neden olan taşkın olayının tek nedeni, siyasilerin öne sürdüğü gibi sadece planlama/projelendirme kabul ve kriterlerini aşan bir “yağış miktarı” mıdır? Eğer gerçek bu ise, hiç eksik bir iş ve suçlu bir taraf aranmamalıdır; böyle bir gerekçe ve risk dünyanın her tarafında geçerlidir. Dolayısıyla zaman zaman çok zayıf da olsa bu acı fatura her an ödenebilir.**

Son Taşkın Olayları ve Bir Değerlendirme

Doğal meteorolojik koşullara müdahale edebilmek olanaklı olmadığı dikkate alınır, taşkına neden olabilecek meteorolojik koşulların gelişmiş yöntemlerle tahmini yapılabilir, taşkın riski irdelenebilir.

Ayrıca, dere havzalarının doğal özellikleri dikkate alındığında herhangi bir müdahalenin yapılması da söz konusu olmamalıdır. Yine, hatalı arazi kullanımı, bitkilerin yok edilmesi, ormansızlaştırma, dere yataklarında yasa dışı ve bilimsel olmayan yöntemlerle yapılaşma, erozyon ve benzeri konulara yönelik olarak insandan, denetim eksikliğinden ve yönetimden kaynaklanan taşkın zararları azaltılabilir. Bugüne kadar taşkınlara yönelik olarak ortaya konan raporlar, sel ve taşkın afetinin tamamen insan ve yönetim aktivitelerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. **Kontrolsüz yapılaşma ve kentleşmenin, sel ve taşkın riski bulunan her yerde mutlaka bir afet yarattığı görülmüştür. Özellikle bölgemizdeki sanayileşme ve sektör çeşitliliğinin ortaya çıkardığı kentleşme süreci ve plansızlık, akarsu havzalarının üzerinde bulunan yapılaşma yoğunluğunu da önemli ölçüde artırmıştır.**

Bu durum havza bütünlüğünde bulunan hidrolojik dengeyi önemli ölçüde bozmuş, son karşılaştığımız olayda olduğu gibi ortaya çıkan taşkınlar can ve mal kayıpları yaratmıştır. İstanbul ve çevresindeki akarsu havzalarında ortaya çıkan yerleşim alanları, açılan kural dışı yollar, yapılan alışveriş merkezleri, fabrikalar, yeni tesisler arazi yapısını da önemli ölçüde değiştirmiştir. Ayrıca, meraların tahrip edilmesi de su taşkınlarına davetiye çıkarmıştır.

Açıklamaya çalıştığımız nedenler, birçok yerde taşkın koruma önlemine gerek duyulmayacak önlemlerin alınmasının zorunluluğunu da gündeme getirmiştir.

Silivri ilçesinde yaşanan su taşkını, **Boğluca Deresi**'nin taşması ve gelen suyu denize taşıyamaması nedeniyle çevrede bulunan yapıları içine dolmuş, birçok konut oturulamaz hale gelmiştir. Yine Selimpaşa'da bulunan iki derenin taşması sonucu yazlık sitelerin önemli bir kısmı sular altında kalarak kullanılamaz hale gelmiştir. Dere çevresinde bulunan birçok araç denize sürüklenmiştir.

Yine önemli can ve mal kayıplarına neden olan ve basında da çok sıkça gündeme gelen **Ayamama Deresi**'yle aynı güzergahta bulunan **Mahmutbey-Yeşilköy** bağlantı yolu, yaklaşık 7,5 km uzunluğundadır. Bu yol, **"Basın Ekspres Yolu"** olarak da bilinmektedir.

SONUÇ

- Arazi kullanımına karar veren, imar planı yapan, yapılaşma izni veren ve yapılaşmayı kontrol etme yetkisi ve görevine sahip olan Anakent Belediyesi yönetimleri, mevcut dere yataklarını yeni oluşan çevre koşullarına göre tekrar gözden geçirerek gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler.
- Asıl işleri kentin altyapısına gerekli yatırımları yapmak olan yerel yönetimler için kolayına kaçarak, çevre peyzajına gereksiz paralar harcayarak bugün oluşan problemlerin

baş aktörleri olmuşlardır. Halktan toplanan vergiler bahçelerdeki lalelere harcanmış asıl yapmaları gereken dere ıslahlarına gereken önem verilmemiştir.

- Dere ıslahları için Dünya Bankası'ndan alınan kredilerin başka işlerde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bugün gelinen noktada suç daha önceki yönetimlere yüklenerek halkın kafası karıştırılmak istenmiştir. Dere yatağı çevresindeki sanayi yapıları ve alışveriş merkezlerinin dere yatağına girmelerine göz yumulmuş, bu tip yapıların dere koruma alanlarına yapılmasına seyirci kalınmıştır. Dere koruma alanı birilerine peşkeş çekilmiş ve kaçak yapılaşmaya göz yumulmuştur.

- Altyapı hizmetlerini yürütmekle görevli olan İstanbul yerel yönetimi bu işlerin başkaları tarafından yapılmasına seyirci kalmışlardır. Asıl işi sosyal konut imal etmek olan **KİPTAŞ**, kavşak ihaleleri yapmıştır. Asıl işi ucuz ve altyapılı arsa üretmek olan **TOKİ**, köprü ve kavşak ihaleleri yapmıştır. Bütün bunlar yapılırken kentin asıl sahibi olan Anakent Belediyesi hiç dikkate alınmamış, bu konuda onların görüşü bile alınmadan kararlar verilerek kent yağmalanmıştır.

- Bütün bu gelişmelere karşı çıkması gereken belediye başkanı halkın karşısına çıkarak **"benim bunlardan haberim yoktu, benim bilgim dışında yapılmıştır"** diyerek kente ve yerel yönetime ne kadar hâkim olduğunu da itiraf etmiştir. Yerel yönetimler günü kurtarmakla yetinmiş, asıl işlerini yapmak yerine birilerine rant sağlamak için kent planları üzerinde sürekli değişiklikler yapılmış, imar kararları ve değişiklikleri yeni bir rant alanı oluşturmuştur.

- **Ayamama Deresi'yle, Mahmutbey-Yeşilköy** bağlantı yolu güzergahı üzerinde de yukarıda sözü edilen uygulamalar yapılmış, dere koruma alanlarının rantçılar tarafından yağmalanmasına göz yumulmuştur. Otoyol çevresi imara açılarak burada daha önce öngörülmemiş yeni yağmursuyu rejimleri oluşmuştur. Bunun sonucunda mevcut dere yatakları yeni duruma göre tekrar incelenerek gerekli önlemler alınmamıştır. Hafriyat artıkları ile dolan dere yatakları temizlenmemiş, buraları dolduranlar hakkında gerekli işlemler yapılmamıştır.

Öncelikle Yapılması Gerekenler

- Dere koruma alanı içindeki bütün yapılar yıkılarak dere yatağı eski rejimine kavuşturulmalıdır. Otoyol boyunca ilerleyen dere yatağı temizlenmeli yeni akış değerlerine göre dere kesiti tekrar gözden geçirilerek üzerindeki bütün sanat yapıları yenilenmelidir. Dere içerisi düzenli olarak temizlenmeli akarsuyla gelen pislikler ve yabancı malzemelerin birikmesi önlenmelidir.

- İlgili kurumlar tarafından yapılan dere ıslah çalışmalarının lokal bazda kaldığı, kurumlar arası bir koordinasyonun **yapılmadığı** belirlendiğinden, kurumlar arası koordinasyon yapılması gerekir.

- Su ve sel havzalarının bir bütün olduğu dikkate alınarak havza yönetimi çalışmalarına yer verilmelidir.

- Alınacak önlemler sadece dere taşkın sahalarıyla sınırlı kalmamalı, dere üst havzalarını da kapsamalı, kurumlar arası bir koordinasyon sağlanmalıdır.

- Kurum ve kuruluşların kendi görevlerini yapmalarının yanında, halkın bilinçlendirilmesine yönelik bir eğitimin yapılması da son derece önemlidir.